

Bu sayıda...

Belki bu bilimsel incelemeler kadar yapılması önemli olan bir iş daha var ki, o da meselenin doğru konup formüle edilmesidir. Genellikle bilimsel araştırmalar ve metodoloji ile uğraşanların bildiği gibi, 'meselenin konuluğu' en önemli ilk adımdır; mesele doğru konulmazsa, somut olaylar üzerinde araştırmalar ne kadar geniş ve ayrıntılı da olsa, doğru sonuçlara varılamaz (Boran, 1964).

Behice Boran'ın yıllar önce yaptığı "meselenin doğru konulması" yönündeki uyarı, kapitalizmin güncel koşullarında daha da önem kazandı. Kapitalizmin sermaye birikimine dayalı işleyişi sürekli fark üretir; farkın üretilmesi ve yönetilmesi için kapitalist devlet devreye girer. Kapitalist devletin müdahalesinin yoğunlaştığı zamanları değişimin hızlandığı dönemler olarak düşünülebiliriz. Bu dönemler sadece verili toplumsal gerçekliği dönüştürmekle kalmaz, yeni koşulların sisteme içkin bilgisini de üretir. Kapitalizm, kendi işleyişini farklılıklar üreterek gerçekleştiriyorsa, farklılıklara yol açan işleyişin bilgisi ve bu işleyişin zamanla açığa çıkarttığı toplumsal sonuçların yani farklılıkların bilgisi de üretilmeli. Tarihsel materyalizmin meseleye yaklaşımının sürekli gündemde olmasının nedeni, verili bir zamanda açığa çıkan sonuçları tek tek göstermedeki becerisi değil; kapitalizmin işleyişiyle sonuçlarını eş zamanlı ele alan bir yönetime sahip olmasındadır. Bu yüzden de "meselenin doğru konulması", sadece sonuçları işaret ettiği için değil; işleyişi işaret ettiği için de önem kazanır. Tarihsel mücadeleler yatağında ortaya çıkan işleyişe dair dönüşümler, "varolan herşeyin acımasız eleştirisini" düstur edinmiş tarihsel materyalist geleneğin yöntemsel ve kuramsal araçlarının da yaratıcı bir biçimde işletilmesini gerektirir. Bu bağlamda denilebilir ki; tarihsel materyalist bir perspektifin, şu üç değişken üzerinde eş zamanlı durması, yani *diyalektiğin dansına* eşlik etmesi gerekir: *işleyişin bilgisi*; işleyişin zaman içinde açığa çıkardığı *farklılıkların bilgisi*; bu ikisine ilişkin belirli tarihsel dönemlerde galebe çalan *egemen bilme biçimlerinin bilgisi*. Bu üç düzlemin "acımasız eleştirisi," sadece alternatif bir bilme biçiminin formülasyonu ile sınırlandırılmaz şüphesiz! Doğanın ve toplumsal yaşam alanlarının hızla tahrip edildiği bir dönemde, toplumsal gerçekliğin eleştirisi onun dönüştürülmesi projesiyle organik bir ilişki kurduğu ölçüde kendi tarihsel anlamını bulur. Böylece, sayımızın temasını da oluşturan *Yöntem ve Praksis* ilişkisinin, içsel olarak siyasal bir ilişki olduğunu söylememiz gerekir.

Praksis Dergisi, on yedi yıl önce, "Yaşanan bu süreç teorik konumlarını emekten ve sosyalizmden yana koyanların önüne sorumluluklar yüklüyor" ifadesi ile yayın hayatına başlamıştı. Kısa bir zaman geçmesine rağmen sadece Türkiye'de değil, dünyanın geri kalanında da önemli gelişmeler yaşandı; yaşananlar sorumluluklarımızı artırdı; sorumluluklarımız ise birbiriyle ilişkili ve ayrı düzlemler üzerinden biçimleniyor ve toplumsal gerçekliğin eleştirel bilgisinin üretilmesinin yöntemine ve bunun siyasal mücadeleyle olan ilişkisine dair yakıcı sorunsalları önümüze koymaya devam ediyor. Yine çıkış metninde ifade ettiğimiz üzere "Böylesi bir çaba yalnızca, kapitalizmin eğilimleriyle belirlenmiş teorik üretimlerin savunmacı bir tarzda eleştirisiyle sınırlı olan değil, kendi bahçemiz olan sosyalizm ve tarihsel materyalizm alanını güzelleştirmeyi de önüne koyan bir çaba olmalıdır." Marksizm'in, bir arada değerlendirilmesine alışkın olmadığımız felsefe akımlarıyla ve de kendisine alternatif olduğu iddia edilen diğer radikal düşünce

akımlarıyla alışımının yaygınlaştığı bir zenginleşme döneminden de geçiyoruz. Bu yenilenme süreci içinde öne çıkan akımlar; siyasal öznellik, maddi-olmayan emek ve müşterek olanın yeniden tanımlanması gibi sorunsallar üzerinden yeni açılımlar sağlarlarken, diyalektik, materyalizm ve yabancılaşma gibi konulardaki geleneksel kabulleri zorladığına da şahitlik ediyoruz. Söz konusu yaklaşımların ortaya çıkardığı tablonun, geçmişini yad etmek için yenin potansiyesini görmezden gelen kör bir muhafazakarlıktan ve de yeni olanın muhtemel sınırlılıklarını gözden kaçırmaya sebep olabilecek bir acelecilikten azade bir özenle değerlendirilmesi gerekiyor. Nitekim tarihsel materyalist gelenek içinde bir zenginleşme ve çeşitlenme deneyimini imleyen bu türden alışımın tartışmasını, sayıya katkıda bulunan metinlerin bir kısmında bulmak mümkündür. Şüphesiz ki bu zenginleşme döneminin çok daha bütünlüklü bir muhasebesinin yapılması, yöntem ve kuram düzlemlerinin heyecan verici devinimini ve siyasal mücadelenin yaratıcı ufkunu beslemek açısından elzemdir.

Bu sayı, toplumsal gerçekliğin çözümlenmesi ve dönüştürülmesi için verilen mücadeleyi, güncelliğini güçlü bir biçimde korumaya devam eden tarihsel materyalizmin sunduğu yönetsel ve kuramsal olanaklar dahilinde ele almaya çalışmaktadır. Yöntem sorunsalının, *kendinde bir şey olarak bilme istenci/eylemine* indirgenemeyeceği argümanından hareketle; yöntemi, praksisin kurucu uğraşı ve toplumsal-siyasal mücadelenin ayrılmaz bir parçası olarak değerlendirir. Nitekim insan kurtuluşunun yegane reçetesi olarak değil ama, insan toplumsallığının eleştirel bilgisinin yöntemine dair güçlü bir gelenek geliştirmiş olarak tarihsel materyalizmin yönelttiği soruların bütünlüklü bir biçimde ele alınması, günümüzde derinleşen sömürü ve tahakküm ilişkilerinin radikal eleştirisi ve dönüştürülmesi için önemli olanaklar açmaya devam etmektedir. Türkiye toplumunun yaşadığı güncel faşizm koşullarında Marksist yönetime yeniden bakma sorumluluğunu duyan bizler, bu olanakların kolektif çaba dahilinde tartışmaya açılması sürecine katkıda bulunmak niyetiyle bu sayıyı hazırladık. Ancak devletin kuşatıcı baskısının yoğunlaştığı koşullarda, *Praksis Kolektifi* içinde ve dışındaki birçok yoldaşımız ve arkadaşımız gibi, işlerimizden atıldık ya da ayrılmak zorunda kaldık. Yaşadığımız mekanları değiştirip ulusal sınırların ötesinde, farklı mekanlarda (Almanya, Kanada, İstanbul) yaşamaya başladık. Bu anlamda kolektif heveskarlığımızı farklı mekan ve zamansallıklara rağmen canlı tutan bir üretme deneyimi yaşadık. Bu deneyimin — sınırlı da olsa — sunabileceği katkıların heyecanı sayımızın içeriği sizlerle paylaşıyoruz. Tarihsel olarak bilginin üretildiği yer olan akademinin üzerindeki, eleştirel düşünceye yönelik yapılan kısıymı not düşmenin aynı zamanda birbirimize ve bilime dair politik bir sorumluluk olduğunu hatırlayarak....

Kapitalizmin devinimi, kendi kendine işleyen bir süreç olarak ele alınamaz; kapitalist toplumsal ilişkilerin işleyişi ve örgütlenmesi, her zaman farklı nesnel/öznel konumlardan oluşan toplumsal kolektivitelerin tarihsel mücadeleleriyle biçimlenir. Bu bağlamda, ontolojik bir tutamak noktası olarak sınıf ve tarihsel dönüşümlerin açıklayıcı referansı olarak sınıf mücadelesi üzerine yapılan tartışmalar, sayıya katkıda bulunan her bir yazının o veya bu şekilde beslediği kaynaklar olmuştur. Bu bağlamda, sayımızın ilk iki makalesi, sınıf mefhumunun farklı veçhelerini tartışmaya açarak, bu kaynaklarının tarihsel ve kuramsal kökenlerini ve olanaklarını soruşturuyor. Cihan Özpinar'ın "Sınıf Tartışmalarının Yirminci Yüzyıl Kökenleri: Lukács, Poulantzas ve E.P. Thompson" başlığını taşıyan makalesi haklı bir tespitle başlıyor; "Tarihsel materyalizmdeki farklı yorumlamaların hiçbirinin sınıfın sahip olduğu bu önemi reddetmez; tartışmalar

daha çok bu sınıf failliğinin ne şekilde işlediğine ve sınıfın toplumsal ve siyasal hayatın diğer unsurlarıyla — örneğin devletle — ne tür bir ilişki içinde olduğuna dairdir.” Yazar tarihsel materyalizmin en yakıcı ve zengin tartışma alanlarından birisi olan sınıf sorunsalının tarihsel izleklerini, 20. yüzyılda yürütülen tartışmaların üç ana temsilcisine referansla ele alıyor. György Lukács, Nicos Poulantzas ve E.P. Thompson’ın sınıf sorunsalına ilişkin geliştirdikleri kuramsal ve yöntemsel tartışma hatlarını yalıtık birer perspektif olarak okumanın ötesine geçen yazar, bu kuramcıların kuramsal perspektiflerini devrimci mücadelenin 20. yüzyıldaki zaferleri, deneyimleri, yenilgileri ve bunlar üzerinden geliştirilen eleştiriler bağlamına yerleştiriyor. Bu anlamıyla sınıf teorisinin siyasal stratejiyle olan organik ilişkisini dert edinen yazar, Lukács, Poulantzas ve E.P. Thompson tarafından zengin tartışmalarla ele alınmış olan sınıf bilinci, sınıf yapısı, sınıf oluşumu, sınıf deneyimi gibi kavramların, sınıf failliği ve siyasal strateji ile bağlarına dikkat çekiyor. Bu bağlamda, yöntem ve praksis ilişkisine dair bütünsel ve diyalektik bir bakışın, kapitalizmin ürettiği sömürü ve tahakküm ilişkilerinden özgürleşmek anlamında ne denli önemli olduğunu ortaya koyuyor. Bu tartışmalarda ortaya atılmış soru ve formüle edilmiş siyasal perspektiflerin, 20. yüzyılın ateşli siyasal bağlamlarından doğduğu düşünüldüğünde, günümüz kapitalizminin eleştirisi ve dahası aşılması için kuramsal ve siyasal cephaneliğimizde korunması gereken hayati mühimmatlar olduğunu ayrıca vurgulamak gerekiyor.

Sayımızın ikinci makalesi, yine sınıf sorunsalını odağına alıyor ve tartışmayı görece olarak ihmal edilmiş zor bir meseleyle ilişkilendirerek özgül katkısını sunuyor: sınıf ve bilinçdışı. Baran Gürsel’in kaleme aldığı ve “Sınıfın Bilinçdışı: Sınıf Nesnelliğinin Taşıyıcısı, Sınıf Özneliliğinin İtici Gücü, Sınıf Bilincinin Harcı” başlığını taşıyan makale, “sınıfın bilinçdışı” kavramını toplumsal gerçekliğin anlaşılması ve dönüştürülmesinin merkezi meselelerinden biri olarak gündeme getirme iddiasını sahipleniyor. Bu anlamıyla makale, kapitalizmin kuşattığı toplumsal ilişkilerin deneyimlendiği dolayimleri sadece bilinç düzeyinde değil, bilinçdışı düzeyinde de anlaşılabilir bir yönünün olduğu argümanı ile, sınıf sorunsalının arka sokaklarına cüretkar bir giriş yapıyor. Marksist sınıf tartışmalarını psikanaliz literatürüyle bir arada ele alan makale, bilinç ve bilinçdışı kavramlarını nesnellik ve öznellik diyalektiğine referansla anlama çağrısında bulunuyor. Bu diyalektiğin anlaşılabilirliği özgül bir kavramsal model önerisi getiren yazar, çelişki ve çatışmalarla bezeli toplumsal bir süreç ve ilişki olarak sınıfsallık olgusunun, tarihsel bir süreç dahilinde kolektif bir bilinç dolayımıyla deneyimlenen niteliğinin yanında (ve onla birlikte) var olan boyutlarına dikkat çekiyor. Yazara göre, “sınıfın bilinçdışı” kavramının, sınıf bilincinin kaynağı, önkoşulu ve harcı olarak sınıf deneyiminin kurucu uğraklarından birisi olarak ele alınması gerekiyor. Yazarın kendi ifadeleriyle: “... sınıfsal düşünce ve ifadeler, kapitalist üretim ilişkilerinin üretilmesine vesile olduğu kültürel kodlar ve eylemler, salt, bir şekilde öğrenilmiş bilinçli temsiller değildir. Bu temsiller, bilinçdışı süreç ve içselleştirmelerle ilişkileri ile vardırılar, onlardan bağımsız ya da onların olumsuzluğu olarak değil. Kapitalizmin, yaşamak için çalışmak zorunda olanlar üzerinde yarattığı etkiyi bu bağlamda sınıfın bilinçdışı ile bilincinin farklı biçimleri arasındaki karşılıklı ilişki üzerinden düşünmek daha anlamlı olacaktır.” Bu bağlamda, Gürel’in katkısını praksis ve yöntem arasındaki diyalektik ilişkinin sunabileceği yaratıcı açılımlara dair kıymetli bir girişim olarak okumak mümkün. Zira günümüzün siyasal stratejisinin hesaba katması gereken en önemli meselelerden birisi, sermayenin meta mantığının kuşattığı toplumsallık içinde cereyan eden ilişkilerin ortaya çıkardığı rasyonel ve irrasyonel dışavurumların ne türden sınıf ilişkileriyle bezeli olduğunu anlamlandırabilmektir.

Vedat Ulvi Aslan "Toplumsal Analizde Öznenin Sorunsallaştırılması" başlıklı makalesinde, bilme eylemini, süreçleri ve özneleriyle birlikte eleştirel analizinin merkezine yerleştiriyor. Marx'ın eserlerine içkin olan "öznenin sorunsallaştırılması"nın bilme süreçlerinin ayrılmaz bir parçası olduğunun altını çizen yazar, toplumsal ilişkilerin eleştirisinin, bu eleştiriyi yüklenen öznenin eleştirisiyle diyalektik/bütünsel bir biçimde ele alınması gerektiğini vurguluyor. Bu bağlamda yazar, Marx'ın yönteminin praksis ile kurduğu organik ilişkinin özne bağlamında tartışılmasını okuyucuya sunuyor. Yazarın ifadeleriyle, "tarihsel özne ile kendi tarihselliğini kavramsallaştıran özne" arasındaki çelişki, farklı ve özgürleştirici öznellik kavramsallaştırmalarının beşiğidir ve bu çelişkinin bilince çıkartılmasıyla bilme ve eyleme süreçlerinin organik bütünlüğü kurulabilir. Bu anlamıyla yöntem, özne-nesne arasındaki ilişkinin diyalektik olarak kurulduğu ve anlaşıldığı bir praksisin kurucu ve ama indirgenemez bir parçası haline gelir. Bilme eylemi ve bilme süreçlerinin toplumsal-tarihsel bağlamlarda üretilen ve anlamını bulan olgular olduğu ve içsel olarak toplumsal özneleşme süreçleriyle bağlantılı olduğu vurgularını işleyen yazar, böylece yöntem ve praksis ilişkisinin, "öznenin sorunsallaştırılması"ndan bağımsız düşünülemez bir siyasal bir ilişki olduğu noktasını gündemimize getiriyor.

"*Ursprüngliche Akkumulation*"nın Sürekliliği, Dolaylı Tahakküm ve Devlet" başlıklı makalesiyle sayımıza katkıda bulunan Siyaves Azeri, son dönem Marksist yazında yoğunluklu olarak ele alınan ve Türkçede "ilkel/ilksel birikim" olarak tartışılan "*ursprünglicheakkumulation*" kavramının, kapitalizme içkin olan şiddetin ve tahakkümün tarihsel sürekliliğini anlamak için ne denli önemli olduğunun altını çiziyor. Tartışmasını Marx'ın kapitalist toplumu çözümleme ve klasik siyasal iktisadi eleştirme yöntemi bağlamında yürüten Azeri, "*ursprünglicheakkumulation*" kavramının imlediği tarihsel anlamı kuramsal ve yöntemsel açılardan irdelerken, kavramın Türkçe kullanımına etimolojik bir müdahale yapıyor ve kavramı "kökensel birikim" olarak anlamının çok daha doğru olacağını savlıyor. "Kök" kelimesinin etimolojisini "*ursprünglicheakkumulation*" kavramının tarihsel anlamı içinden değerlendiren yazar, bu kelimenin kapitalist birikimin hem başlangıcını, hem sürekliliğini, hem de kaynağını veya kökünü imlediği argümanları üzerinden, yaptığı öneriyi temellendiriyor. Yazarın literatüre yaptığı bu kavram önerisi, tahakkümün tarihsel süreç içinde kapitalist devlette örgütlenmesi ve farklı biçimlerde sürekli yeniden üretilmesi süreçlerine yaptığı vurguyla birlikte düşünüldüğünde, kapitalist piyasa mantığının açık ve örtülü biçimlerde şiddetle kurduğu organik ilişkiyi anlamak konusunda özgün bir katkı sunuyor.

Burjuva sosyal bilimin şeyleşmiş bilme biçimlerini tanımlayan ve dahası belirli tarihsel-toplumsal bağlamlarda iktidarın kurumsallaşmış görüntülerini oluşturan akademik disiplinlerin eleştirisi, sayı kapsamında yürütülen her bir tartışmanın açık veya örtülü olarak sahiplendiği bir noktayı oluşturuyor. Kaldı ki, toplumsal gerçekliğin bütünsel ve tarihsel bilgisini imkansız kılan disiplinler mntıklarının varlığının günümüzde tüm etkisiyle devam ettiği düşünüldüğünde, bu alandaki eleştirel tartışmaların yöntemsel ve kuramsal olarak hala önemli olduğunu söyleyebiliriz. Bu bağlamda, sayımızın bundan sonraki iki makalesi, Marksizmin görece olarak daha sınırlı *bulaştığı* iki alana — uluslararası ilişkiler ve uluslararası hukuk — ilişkin yöntemsel bir müdahale kaygısıyla şekillenmiştir. Can Cemgil imzasını taşıyan "Marksizm ve Uluslararası İlişkiler: Praksis Merkezli bir Diyalektik" isimli metin, tarihsel-toplumsal olgular olarak uluslar *arasındaki* ilişkilerin, tarihsel sosyolojik ve siyasal iktisadi süreçlerden tecrit etmeyen bir teori dolayısıyla nasıl anlaşılacağına dair Marksizmin henüz tatmin edici bir çözüm üretmemiş olduğunu sav-

lamaktadır. Özellikle Immanuel Wallerstein'in mirasıyla şekillenen dünya sistemleri yaklaşımı, Rober W. Cox'un zengin metinlerinde gündeme gelen eleştirel teori ve Justin Rosenberg'in katkılarıyla şekillenen eşitsiz ve birleşik gelişim teorisini eleştirel bir değerlendirmeye tabi tutan metin, "uluslararası" mefhumunu ele alırken praxis ve diyalektiği merkeze alan bir analiz çerçevesi önerme iddiasında. Bu iddia üzerinden Marksist bir disipliner bilgi biçiminin — bu durumda Marksist bir Uluslararası İlişkiler kuramının — mümkün olmayacağını altını çizen yazar, praxis kavramını merkeze alan diyalektik bir onto-epistemoloji ışığında insanın sosyal varlığının toplumlar arası yanına ilişkin bütünsel bir yaklaşım geliştirmeye çalışıyor. Marksizmin, disipliner mntıkların ilgisiyle işe başlayabileceğini vurgulayan yazar, "uluslararası" meselelerin somut belirleyenlerinin öne çıktığı, araştırma sorusu odaklı bir yöntemin Marksizme en uygun yaklaşım olduğunu savunuyor.

Cemgil'in tartışmasını tematik olarak bütünleyen ve meseleyi uluslararası hukuk bağlamında derinleştiren Umut Özsu, "Biçim Sorunsalı: Diyalektik ve Uluslararası Hukuk Üzerine Yöntemsel Notlar" başlıklı makalesinde, Susan Marks'ın 2008 yılında derlediği *International Law on the Left: Re-examining Marxist Legacies* [Sol'da Uluslararası Hukuk Tartışmaları: Marksist Mirasın Yeniden Ele Alınması] isimli kitabına ilişkin geniş kapsamlı bir tartışma yürütmektedir. Sayımıza çeviri makale statüsünde içerilen bu metinde Özsu, uluslararası hukuka ilişkin diyalektik bir yöntem geliştirmenin Marksizmden içre olanaklarını soruşturuyor. Uluslararası hukuk mefhumunun, hakim pozitivist söylemin biçimsel (*formalist*) argümanlarına ya da vülger Marksizmin araçsal indirgemeciliğine hapsedilemeyeceğini iddia eden yazar, bu alanı Pierre Bourdieu'ya referansla "güç alanı" (*field of power*) olarak anlama taraftarı. Uluslararası hukuk alanının küresel kapitalizmin parçalı yapısında devletler arası ilişkilerin tarihsel mücadeleler içinde aldığı özgül bir form olarak algılayan yazar, bu alanın bir yandan kapitalist düzenin küresel eşitsizlikleri tarafından belirlendiğini, diğer taraftanda görelî özerk bir alan olarak ucu açık bir mücadele sahası olduğunu savlamaktadır. Özsu'nun Marksizm içinden ve özellikle Bourdieu ve Foucault'ya referansla sorduğu önemli yöntemsel ve kuramsal sorular, uluslararası hukuk alanını praxis meselesinin merkezine yerleştirilmesi bakımından önemli ve bir o kadar da provakatif bir müdahale olarak okunabilir.

Praxis ve yöntem ilişkisinin merkezde olduğu sayımızın son iki hakemli makalesi, Marksist yöntemin toplumsal-tarihsel olguların anlaşılmasında sunduğu yöntemsel ve kuramsal araçlara dair, özgül meseleler üzerinden derinlikli birer okuma sunmaktadır. Bir anlamıyla bu iki yazı, Marksist yöntemin belirli bağlamlar dahilinde işe koşulması yani diyalektiğin çalıştırılması girişimdir. Ezgi Doğru'nun kaleme aldığı "Marksizm'in Sosyal Bilimlere Sunduğu Yöntembilimsel Olanakları Tartışmak: Türkiye'de Konut Sektörünün Oluşumu ve Devlet" başlıklı makale, Türkiye toplumsal formasyonunun özgül sorunlarından birisi olan konut olgusunu, aldığı tarihsel biçimler dahilinde ve sermaye-devlet ilişkisine referansla çözümlemeye çalışmakta ve böylece Marksizmin sunduğu yöntemsel araçların toplumsal gerçekliğin çatışmalı ve çelişkili yapısını anlama konusundaki işlevselliğini serimlemektedir. Ampirik bir çalışmanın Marksist yöntemsel araçlarla yürütülmesine ilişkin bir pratik talimi yapan makale, "içsel ilişkiler felsefesi" ve "Marksist soyutlama" üzerinden belirli bir toplumsal olgunun (konut sorunu) Türkiye kapitalizminin güncel durumunu anlamak için nasıl çözümleneceği sorusuyla ilgilenmektedir. Eleştirel gerçekçilik literatürü ile diyalog içinde olan metin, Marksist soyutlamayı aşamalandırılarak somut anlamak adına okuyucuya bir tartışma izleği sunmaya çalışmaktadır.

Sayımızın da editörleri arasında yer alan Fuat Ercan'ın kaleme aldığı "Sanat-Kapitalizm İlişkisi Üzerine Eleştirel Okumalar" başlıklı makale, kapitalizmin güncel koşullarında gittikçe yoğunlaşan ve sanatın metalaştığı ve sanatçının prekaryaya dönüştüğü yönünde argümanlarla yürütülen tartışmaları, Marksist kavramlar üzerinden yeniden düşünmeye davet ediyor bizleri. Kapitalist topluma hükmeden sermaye mantığının, sanatsal üretimi mümkün kılan yaratıcı emekle uzlaşmaz bir çelişkide olduğunun altını çizen yazar, sanatın kendine özgü dinamiklerinin olduğunu hatırlatıyor. Bu bağlamda, Ercan'ın sanatsal üretim ve yaratıcılık üzerinden yaptığı tartışma ve geliştirdiği kapitalizm eleştirisi, insan özgürleşmesinin mümkünlüğünü soruşturan yöntem ve praksis meselesiyle doğrudan ilişkilenebilir. Zira sermayenin kendi suretinde yaratmaya çalıştığı bir dünyanın aşılmasının merkezi sorunsallarından birisi, insan emeğinin büründüğü özgürleştirici biçimlere sahip çıkmak ve bu biçimlerin potansiyellerini radikallemektir.

Burada sıraladığımız hakem sürecinden geçmiş olan makalelerin dışında sayımızı zenginleştiren diğer bir katkıyı Sinan Kadir Çelik'in "İyi" ve "Kötü'nün Ötesinde: Distopya İçinde Yaşayan İnsanlara Bir Bakış Denemesi" isimli çalışması sunmaktadır. Çelik, çalışmanın distopik toplumlarda yaşamını sürdüren insanların durumunu anlamak açısından bir girizgâh niteliğinde olduğunu dile getiriyor. Verimli bir felsefe tarihi okuması sunan çalışma, düşünce tarihi boyunca meselenin insanın ezel ebed kötü kalacak bir doğaya sahip olduğu ve bu nedenle insan ve toplumun distopik olmaya yazgılı olduğu yönündeki argümanlar temelinde ele alındığını ortaya koyuyor. Çelik, filozoflarca kötülük meselesinin toplumu oluşturan bireyler arasındaki birbiri ile uzlaşmayan iki eğilim üzerinden ele alındığını gösteriyor. Bu farklılığı anlama konusunda Levinasçı tavırdan uzak durmak gerektiğini savunuyor ve bizleri, farklılığı Aristoteles'in fikirleri üzerinden düşünmeye davet ediyor. Aristoteles'e göre bazı insanlar adalete yönelik bir arayış içinde erdemli bir yaşam sürme mücadelesi verirlerken geriye kalan çoğunluğun para, haz ve onur gibi dış-iyilere bağımlı bir yaşam sürmeyi tercih etmeleri, toplumların distopik niteliğini oluşturur. Aristoteles'in özcü diyebileceğimiz yaklaşımın aksine, Çelik'in siyasete ve umuda kapı aralayan bir yaklaşımı savunduğunu söylemek mümkün. Bunun nedeni, Çelik'in distopyayı kuran farklılığı birbirini ayırtan ve insanları anlamak açısından kısıtlı bir çerçeve sunan iyi ve kötü kategorilerinin ötesinde aramak gerektiğini söylüyor olması. Çelik'e göre, insanların koşullandırılmışlıklarının yarattığı tablo mutlak değildir. Bu noktada Althusser'in insan eyleminin tahmin edilemez olduğu yönündeki iddiası savunmaya değer bir duruşu ifade eder.

Yukarıdaki metinlerle şekillenen ve *Yöntem ve Praksis* temasıyla çıkan sayımız, kapitalizmin eleştirisine yönelik her girişimin kapitalizmin aşılmasına yönelik siyasal bir stratejiyi de dert edinmesi gerektiği noktasını kolektif bir tartışma dahilinde irdelemeye çalışmıştır. Bu bağlamda, okuyacağınız her bir yazının, kendi özgül bağlamları ve tematik sorunsalları üzerinden, yöntem ve praksis arasındaki ilişkiye dair bir derdinin olduğunu söylemek mümkündür. Ele alınan olguların çeşitliliği ve çetrefilli yapısı, tarihsel materyalizmin genişleyen ve zenginleşen mirasına dair bir çetele olarak da okunabilir. Zira sınıf, sınıf deneyimi, sınıf bilinci, "sınıfın bilinçdişi", özne, devlet, "uluslararası ilişkiler", "uluslararası hukuk", "konut sorunu", "sanat" ve "distopya" gibi sorunsallar, sayının sadece tematik çeşitliliğine gönderme yapmamakta, sayıyı birbirleriyle bir arada okunacak *diyalojik metinler seçkisi* kıvamına getirmektedir. Bu anlamıyla bu sayının, ilgili okuyucuyu genel — ve ama yeterli olmayan — bir yöntem tartışmaları yolculuğuna çıkaracağını umuyoruz.